

***Didymodon cordatus* Jur. (Rotsdubbeltandmos) nieuw voor Nederland**

Ph. (Flip) Sollman

Notarisappel 2, 9076 LB St. Anna Parochie

Abstract. *Didymodon cordatus* Jur new to the Netherlands.

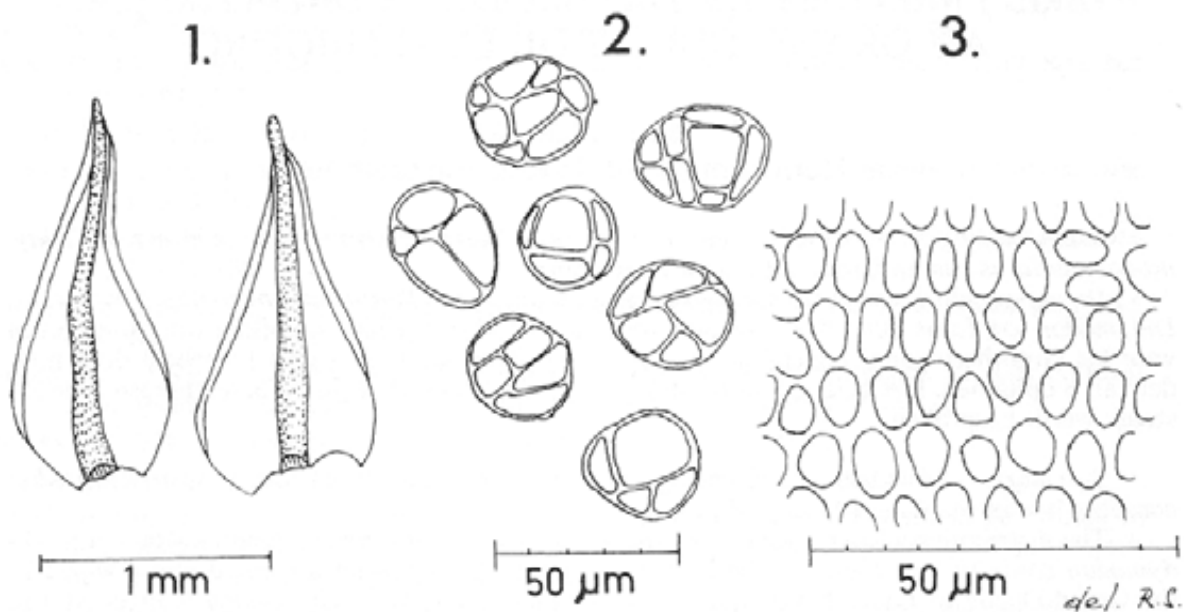
This species was collected (but not recognized) in 1981 on a groyne in the river Rhine near Amerongen (prov. Utrecht). It is compared with *D. luridus*, *D. rigidulus* and *D. acutus*. One fruiting collection of *D. cordatus* (in L) was seen from Italy: the peristome teeth are short and straight.

Destijds werd *Didymodon cordatus* door mij als niet voorkomend in ons land beschouwd (Touw & Rubers 1989: 180). Tijdens recent controlewerk aan nieuw op te nemen *Pottiaceae*-materiaal in het herbarium van Leiden, werd deze soort tot mijn verrassing toch aangetroffen. Het betreft de volgende collectie:

Prov. Utrecht, ZW van Amerongen, Amerongse bovenpolder, vijfde krib vanaf het bruggetje, zonder kapsel, met gemmen. Leg. G.M. Dirkse, s.n., ex hb. RIN, in hb L no. 047.35.44 (als *Barbula trifaria*). Dat. 27 feb 1981. Det. Ph. Sollman, juli 2005. IVON 39.24.14 of 15.

Voor beschrijvingen zie Jiménez (2004), Kučera (2000), Nebel & Philippi (2000) en Smith (2004). De belangrijkste kenmerken zijn: adaxiale cellen van de nerf in de bovenhelft van het blad isodiametrisch, nerf kort uittredend in een spitse of toegespitste punt, bladen breed eirond, nerf 70-100 µm breed aan de basis en axillaire gemmen talrijk aanwezig. Zie figuur 1. Kapselend materiaal zag ik alleen uit Italië (hb. Leiden): de peristoomtanden zijn kort en recht.

De soort groeit doorgaans op kalkrijke droge, verweerde rotsbodem en in rotsspleten op geëxponeerde standplaatsen (Nebel & Philippi 2000; Dierssen 2001). *Didymodon cordatus* bevindt zich in ons land aan de noordgrens van haar areaal (Smith 2004: 327). Waarschijnlijk zal zij wel zeer zeldzaam blijven in Nederland. De Nederlandse naam Rotsdubbeltandmos was al beschikbaar (Siebel et al. 2002) vanwege twee vondsten in België (Sotiaux & De Zuttere 1989; De Zuttere & Pohl 1993). Ook uit Luxemburg is vindplaats bekend (Werner 1982).

Figuur 1. Blaadjes, gemmen en mediane bladcellen van *Didymodon cordatus* (uit Werner 1982).

Didymodon cordatus wordt hier kort vergeleken met de meest verwante soorten die er bovendien vaak samen mee voorkomen :

- *Didymodon luridus* Hornsch. heeft smaller omgeslagen bladranden tot ongeveer halverwege het blad, zelden hoger. De blaadjes zijn vlakker tot enigszins hol (bij *D. cordatus* erg hol). De nerv eindigt met de top of soms bij de bovenste bladen er iets onder (kort uittredend bij *D. cordatus*, vooral bij de beter ontwikkelde bovenste bladen). Okselgemmen zijn bij *D. luridus* niet bekend.
- *Didymodon rigidulus* Hedw. heeft een zeer smal driehoekige blad-vorm, langer dan breed, met een duidelijk smallere basis. Gemmen zijn altijd aanwezig en kleiner dan bij *D. cordatus*. De bladrand is vooral nabij de bladtop twee-, soms drielagig, bij *D. cordatus* steeds éénlagig.
- *Didymodon acutus* (Brid.) K. Saito kan worden verwisseld met slecht ontwikkeld materiaal van *D. cordatus* waarbij geen gemmen zijn te vinden. De tint is gelig, licht groen, vooral in het bovenste deel van de plant (meest vuil bruinig bij *D. cordatus*). De bladen zijn vlakker, minder hol. De licht omgeslagen bladranden komen tot ongeveer de helft van de bladlengte, zelden nog iets hoger. Gemmen komen volgens mij niet voor; verg. Kučera (2000: 6, 8), Smith (2004: 317).

Ik wil Gerard Dirkse (Nijmegen) bedanken voor de autorisatie van bovengenoemde collectie.

Literatuur

- Dierssen, K. 2001. Distribution, ecological amplitude and phytosociological characterization of European bryophytes. J.Cramer, Berlin.
- De Zuttere, Ph. & H. Pohl. 1993. Une deuxième récolte de *Didymodon cordatus* en Belgique, dans l'Entre-Sambre-et-Meuse et autres observations intéressantes à Romedenne et environs. *Nowellia Bryologica* 3-4: 7-9.
- Jiménez, J.A. 2004. Pottiaceae, *Didymodon*. In J. Guerra & R.M. Cros (ed.), *Flora Briofítica Iberica*. Sociedad Española de Briología, Murcia; 5-29
- Kučera, J. 2000. Illustrierter Bestimmungsschlüssel zu dem Mitteleuropäischen Arten der Gattung *Didymodon*. *Meylania* 19: 1-49.
- Nebel, M. & G. Philippi (Hrsg.). 2000. Die Moose Baden-Württembergs. Band 1. Eugen Ulmer, Stuttgart.
- Siebel, H.N., O. Heylen, N.J.H. Kortselius & H. Stieperaere. 2002. Nederlandstalige naamlijst van de mosflora van Nederland en België. *Buxbaumiella* 61: 1-68.
- Smith, A.J.E. 2004. The moss flora of Britain and Ireland. 2nd ed. Cambridge University Press, Cambridge.
- Sotiaux, A. & Ph. De Zuttere. 1989. *Didymodon cordatus* Jur. (Pottiaceae), espèce nouvelle pour la bryoflore belge. *Dumortiera* 44: 26-27.
- Touw, A. & W.V. Rubers. 1989. De Nederlandse bladmossen. Utrecht.
- Werner, J. 1982. Distribution et écologie de *Tortula inermis* (Brid.) Mont. et de *Didymodon cordatus* Jur. au Grand-Duché de Luxembourg. *Dumortiera* 24: 15-22.